

Sygn. akt I C 1369/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2017r.

Sąd Rejonowy w Toruniu I Wydział Cywilny w składzie następującym

Przewodniczący SSR Magdalena Glinkiewicz

Protokolant st. sekr. sąd. Bożena Czajkowska

Po rozpoznaniu w dniu 20 września 2017 r. w Toruniu.

sprawy z powództwa

V. M. (1)

przeciwko:

G. B.

o:

zapłatę

orzeka:

- I. zasądza od pozwanej G. B. na rzecz powódki V. M. (1) kwotę 3.577,50 zł (trzy tysiące pięćset siedemdziesiąt siedem złotych pięćdziesiąt groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
- II. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.096 zł (tysiąc dziewięćdziesiąt sześć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
- III. przyznaje adw. E. W. ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Toruniu kwotę 1.107 zł (tysiąc sto siedem złotych) tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu;
- IV. nie obciąża pozwanej wydatkami poniesionymi przez Skarb Państwa.

Sygn. akt I C 1369/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 22 sierpnia 2016r. V. M. (2) wniosła o zapłatę od pozwanej G. B. tytułem zachowku kwoty 3.577,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, iż postanowieniem Sądu z dnia 6 sierpnia 2013 r. spadek po zmarłym L. B. odziedziczyła w całości pozwana, żona zmarłego. Powódka zaznaczyła, iż L. B. oprócz powołanej do spadku G. B. miał jeszcze syna A. B. i córkę A. M., która została wydziedziczona. Z uwagi na wydziedziczenie A. M. powołane do spadku po zmarłym z mocy ustawy byłyby jej córki V. i K. M. (1). K. M. (2) wystąpiła z pozwem o zachówek przeciwko G. B.. Sąd Rejonowy w Toruniu wyrokiem z dnia 9 listopada 2015r. w sprawie(...)oddalił powództwo. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2016r. w sprawie VIII Ca 78/16 zmienił wyrok i zasądził na rzecz K. M. (2) kwotę 3.577,50 zł, w uzasadnieniu wskazując, że obniżył kwotę zachowku z kwoty 7.155 zł do kwoty 3.577,50 zł z uwagi na zasady współżycia społecznego.

W skład majątku po zmarłym wchodziło: mieszkanie o wartości 173.000 zł (współwłasność L. i G. B.), samochód marki S. (...) o wartości 1.000 zł (współwłasność L. i G. B.), do długów spadkowych należy zaliczyć kwotę 2.280 zł z zadłużenia rachunku bankowego spadkodawcy i jego żony w Banku (...) S.A., dlatego kwota będąca podstawą wyliczenia zachowku ulega obniżeniu o kwotę 1.140 zł. Łącznie majątek spadkowy wynosi 85.860 zł, powódce przysługuje prawo do zachowku w wysokości 1/12 tej kwoty, tj. 7.155 zł. Z uwagi na zasady współżycia społecznego powódka wniosła o przyznanie jej zachowku w kwocie przyznanej jej siostrze K. M. (2) – 3.577,50 zł.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwana wniosła o oddalenie powództwa i obciążenie powódki kosztami zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu podała, iż powódka nigdy nie utrzymywała kontaktów z dziadkiem, nie interesowała się jego stanem zdrowia, nie udzieliła mu żadnej pomocy, nie była na jego pogrzebie. Powódka nie przedstawiła jak wygląda jej sytuacja materialna. Pozwana wskazała, że jest osobą schorowaną, w podeszłym wieku, nie jest sama w stanie sobie radzić, wymaga pomocy osób trzecich.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 17 października 2016r. Sąd oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych.

W piśmie z dnia 28 października 2016r. powódka podtrzymała swoje stanowisko, przyznała, że nie miała kontaktu z dziadkiem, wskazała jednocześnie, że gdyby zmarły nie chciał, aby jego wnuczka otrzymała symboliczną kwotę zachowku wydziedziczyłby ją, jak to uczynił wobec jej matki A. M.. Powódka wskazała, że nie miała możliwości poznać dziadka z uwagi na zaszczości rodzinne, na które nie miała wpływu.

Postanowieniem z dnia 2 grudnia 2016r. Sąd ustanowił dla pozwanej pełnomocnika z urzędu.

Pismem z dnia 15 grudnia 2016r. pozwana wniosła o oddalenie powództwa, ewentualnie rozłożenie zasądzonego świadczenia co najmniej na sześć rat.

Na rozprawie w dniu 20 września 2017r. pełnomocnik pozwanej cofnął wniosek o rozłożenie świadczenia na raty. Pełnomocnik powódki cofnął wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań powódki.

Sąd ustalił, co następuje:

Spadkodawca L. B. zmarł 3 maja 2013 r. W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z G. B.. Pozostawił dwójkę dzieci z pierwszego małżeństwa: A. B. i A. M..

Bezsporne

Spadek po zmarłym na podstawie testamentu notarialnego w całości nabyła żona G. B.. Córka A. M. została wydziedziczona.

Bezsporne.

A. M. ma dwoje dzieci V. M. (2) i K. M. (1).

Bezsporne

W skład spadku po L. B. wszedł udział we własności nieruchomości lokalowej nr (...) położonej przy ul. (...) w T. wartości 175.200 zł oraz udział we własności pojazdu marki S. (...) wartości 1.000 zł. Na rachunku bankowym istniało zadłużenie w wysokości 2.280 zł.

Dowód: umowa kupna – sprzedaży samochodu k. 67 akt (...)

informacja n Banku (...) S.A. k. 69skt (...)

opina rzeczoznawcy majątkowego- k. 120-130v

Za życia L. B. nie miał żadnego kontaktu z V. M. (2). W. również nie próbowała nawiązać kontaktu z dziadkiem.

Bezsporne.

W. M. pracuje w Niemczech, w listopadzie skończy 30 lat.

Bezsporne.

G. B. ma 78 lat i utrzymuje się z renty rodzinnej w wysokości 2.223,47 zł. i dodatku pielęgnacyjnego w wysokości 208,67 zł. Cierpi na choroby przewlekłe wpływające na codzienne funkcjonowanie, porusza się o kuli łokciowej, wymaga pomocy w codziennych czynnościach, wymaga stałego leczenia farmakologicznego. Na leki wydaje miesięcznie ok. 300 zł. Nadto ponosi koszty mieszkania 566 zł, prądu 80 zł, ubezpieczenia 60 zł, opieki 320 zł, paliwa do samochodu syna 80 zł, taksówki na dojazd do lekarza 120 zł.

Niezaprzeczone.

Wyrokiem z dnia 9 listopada 2015r. Sąd Rejonowy w Toruniu w sprawie (...)oddalił powództwo siostry powódki K. M. (2) o zachówek po zmarłym L. B..

Wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2016r. Sąd Okręgowy w Toruniu w sprawie (...)zmienił wyrok i zasądził od pozwanej G. B. na rzecz K. M. (2) kwotę 3.577,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 stycznia 2014r. do dnia zapłaty, zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu. W uzasadnieniu wskazał, że obniżył należny K. M. (2) zachówek o połowę, mając na uwadze trudną sytuację majątkową pozwanej.

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny niniejszej sprawy Sąd ustalił na podstawie okoliczności bezspornych, dokumentów przedłożonych przez strony, opinii biegłego a także w oparciu o zeznania świadka L. P. (1).

Sąd w pełni dał wiarę dowodom w postaci dokumentów zgromadzonych w toku procesu, albowiem były kompletne i jasne, wraz z pozostałymi dowodami tworzyły dokładny stan faktyczny sprawy. Ich prawdziwość nie budziła w ocenie Sądu jakichkolwiek wątpliwości. Co więcej wiarygodność przedłożonych dokumentów nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Sąd nie odmówił również wiarygodności opinii rzeczoznawcy majątkowego. Opinia ta była logiczna, spójna, a także udzielała odpowiedzi na pytania sformułowane w tezie postanowienia dopuszczającego dowód. Trzeba jednocześnie zaznaczyć, iż opinia ta została sporządzona przez osobę odznaczającą się niekwestionowanymi kwalifikacjami, biegły posiadał wystarczającą wiedzę z dziedziny nauki objętej zakresem przedmiotowym powyższej opinii. Nie można również pomijać tego, że biegły swoje stanowisko w tym przedmiocie sformułował po zapoznaniu się po dokonaniu oględzin nieruchomości i po zapoznaniu się ze stosowną dokumentacją dotyczącą tej nieruchomości, a zatem wnioski opinii zostały sporządzone nie na podstawie arbitralnej i formułowanej a priori oceny, lecz w oparciu o obiektywne i rzetelnie zebrany materiał badawczy, który potwierdzał prawidłowość wyrażonych przez biegłego sądów.

Nadto opinia ta nie została skutecznie zakwestionowana przez żadną ze stron. W ocenie Sądu nie było więc jakichkolwiek podstaw by uznać ją za nierzetelną czy niefachową. Dla porządku można dodać, że Sąd w sprawie do rozstrzygnięcia której wymagane są wiadomości specjalistyczne nie może wydać orzeczenia wbrew wnioskowi wypływającym z opinii uznanej przez tenże Sąd za fachową i rzetelną (zob. np. wyrok SN z 26/10/2006 I CSK 166/06 – publ. Lex nr 209297 lub II UK 277/04 OSNP 2006/5-6/97).

Za wiarygodne i istotne dla sprawy Sąd uznał zeznania świadka L. P. (2). Jego zeznania były spójne i logiczne, strona pozwana nie kwestionowała prawdziwości zeznań świadka.

Sąd oddalił wniosek o przesłuchanie pozwanej, albowiem powódka przyznała, że nie miała z dziadkiem kontaktu, nie była na jego pogrzebie. Powódka przyznała, że pracuje w Niemczech, nie kwestionowała sytuacji zdrowotnej i majątkowej pozwanej.

Bezspornym w przedmiotowej sprawie było, że pozwana nabyła na podstawie testamentu notarialnego spadek po zmarłym L. B. jak również, że spadkodawca pozostawił po sobie żonę oraz dwójkę dzieci: A. B. i A. M., przy czym wydziedziczył córkę mającą dwójkę dzieci: V. i K. M. (1). Nie kwestionowanym przez strony było także, iż w skład spadku wszedł udział w własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego w T. przy ul. (...) w T., jak Sąd ustalił o wartości 175.300 zł oraz samochód marki S. wartości 1.000 zł. Strony nie kwestionowały również istnienia zadłużenia na rachunku bankowym.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do ustalenia, czy powództwo jest zasadne, a jeżeli tak to w jakim zakresie.

W ocenie Sądu powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Na samym wstępie rozważań wskazać należy, że zgodnie z brzmieniem art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku..

W dalszej części rozważań trzeba zaznaczyć, iż w myśl art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału /zachowek/.

Celem instytucji zachowku jest ochrona interesów majątkowych najbliższych członków rodziny wymienionych w art. 991 § 1 k.c. przez zapewnienie im, niezależnie od woli spadkodawcy, a nawet wbrew jego woli, roszczenia pieniężnego odpowiadającego określonej w powołanym przepisie ułamkowi wartości udziału w spadku, który by im przypadął przy dziedziczeniu ustawowym. Na wysokość zachowku mają wpływ dwa czynniki: sytuacja osobista uprawnionego oraz wartość udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym.

W takim stanie rzeczy, z uwagi na nabycie spadku przez pozwaną, matce powódki również przysługiwałoby roszczenie o zachowek w wysokości 1/6 udziału spadkowego, który by jej przypadął przy dziedziczeniu ustawowym po ojcu.

Matka powódki, co było bezsporne, została jednak wydziedziczona przez spadkodawcę. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest to, że udział spadkowy, który przypadąłby wydziedziczonemu przez spadkodawcę dziecku przypada zstępnym wydziedziczonemu (SN z dn. 28 maja 1971 r., III CZP 5/71, RPEiS 1972, nr 1, s. 350).

W skład masy spadkowej weszła 1/2 udziału w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego w T. przy ul. (...) wynoszący 87.600 zł (1/2 x 175.200 zł) oraz 1/2 udziału we własności samochodu S. wynoszący 500 zł (1/2 x 1.000 zł); co łącznie stanowi kwotę 88.100 zł. W dalszej części trzeba zaznaczyć, że masa spadkowa była obciążona długami spadkowymi. Na rachunku bankowym spadkodawcy i jego żony w Banku (...) S.A. istniał dług w wysokości 2.280 zł. Od tej kwoty 88.100 zł należało więc odjąć 1/2 długu tj. kwotę 1.140 zł.

Mając na uwadze powyższe, Sąd przyjął, że czysta wartość spadku po zmarłym L. B. wyniosła 86.960 zł. Powódce przysługuje prawo do zachowku w kwocie 7.246,66 zł (1/12 x 86.960 zł.).

Pozwana podniosła zarzut nadużycia prawa przez powódkę na podstawie art. 5 k.c.

Podkreślić należy, iż w pewnych szczególnych i wyjątkowych sytuacjach dopuszczalne jest obniżenie należności z tytułu zachowku na podstawie art. 5 k.c., przy uwzględnieniu zwłaszcza klauzuli zasad współżycia społecznego. Prawa uprawnionego do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych. W tym kontekście nie można jednak zapominać, że nie mogą zostać pominięte te zachowania

uprawnionego, które wskazują na to, jak ten wywiązywał się ze swych obowiązków względem najbliższych, ze szczególnym uwzględnieniem spadkodawcy. Etyczny charakter instytucji zachowku ma zatem wpływ na ocenę roszczenia z punktu widzenia zasad współżycia społecznego o których mowa w art. 5 k.c. Do nadużycia prawa może dojść jedynie wyjątkowo, w przypadkach szczególnie rażących.

W przedmiotowej sprawie bezspornym było, iż spadkodawca nie utrzymywał żadnych kontaktów z wnuczką. Było to spowodowane sytuacją rodzinną, na którą powódka nie miała wpływu, matka powódki zerwała kontakt z ojcem, co stało się podstawą jej skutecznego wydziedziczenia. Powódka przyznała, że nigdy nie widziała dziadka, nie wiedziała o jego chorobie, nie знаła jego adresu. W chwili śmierci dziadka powódka miała 26 lat. Powódka pracuje.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem oddalenie powództwa lub obniżenie zachowku z uwagi na nadużycie prawa podmiotowego jest dopuszczalne, jednakże możliwe jedynie w przypadkach absolutnie wyjątkowych, skoro ze swej istoty zachówek stanowi realizację obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych. Przyczynami mogącymi pozbawić uprawnionego do zachowku jego prawa na podstawie art. 5 k.c. może być ujawnienie się takich okoliczności, które mogłyby skutkować jego wydziedziczeniem,

Sąd miał na uwadze brak kontaktu powódki ze zmarłym, jednakże nie można pominąć tego, że zmarły nie wydziedziczył powódki w testamencie. Powódka sama obniżyła swoje roszczenie o połowę względem kwoty jaką faktycznie mogłaby dochodzić tytułem zachowku po zmarłym L. B.. Sąd nie znalazł podstaw, aby tę kwotę jeszcze zmniejszyć, zwłaszcza, że powódka nie usiłowała przedstawić swojej postawy wobec zmarłego w lepszym świetle niż była w rzeczywistości, nie sprzeciwiała się rozłożeniu należności na raty (to strona powodowa ostatecznie wskazała, że nie wnosi o rozłożenie świadczenia na raty), nie rozszerzyła powództwa po tym, jak się okazało się, że wartość udziału w nieruchomości wchodząca w skład spadku po zmarłym jest wyższa niż pierwotne ustalenia (przy czym wartość nieruchomości była ponownie ustalana na wniosek pozwanej, a nie powódki).

Mając, więc na względzie zarówno zachowanie powódki w stosunku do spadkodawcy jak i sytuację materialną i życiową stron, Sąd orzekł jak w pkt. I wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. Pozwana przegrała proces, na koszty procesu poniesione przez powódkę składa się opłata od pozwu 179 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł, koszty zastępstwa procesowego 900 zł (pозew wniesiony w dniu 22 sierpnia 2016r.). Pełnomocnik powoda obecny był na każdym terminie rozprawy, powódka mając na uwadze wcześniejsze orzeczenie Sądu w sprawie gdzie powodem była jej siostra sama ograniczyła dochodzone roszczenie, nie oponowała rozłożeniu należności na raty.

Sąd przyznał adw. E. P. ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Toruniu kwotę 1.107 zł (900 zł plus 23% VAT), tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu (pозew złożony w dniu 22 sierpnia 2016r.).

Sąd mając na uwadze sytuację materialną poznawanej nie obciążył ją wydatkami poniesionymi przez Skarb Państwa (koszty opinii biegłego).